

UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEA – 2009

Lurralde-antolamendua Euskal Herrian: gaur egungo egoera, gatazkak eta erronkak

NATURGUNE BABESTUAK ETA HAUEN BALORAZIOA

Iker Etxano Gandariasbeitia

Ekonomia Aplikatua I Saila – EHU

iker.etxano@ehu.es

Naturgune Babestuen balorazioa

Naturgune Babestuen (NB) balorazio ekonomikoa burutzerako orduan, Ingurumen-Ekonomiak metodologia ezberdinak garatu ditu. Metodologiok NBetan kokatzen diren merkaturik gabeko ingurumen-ondasunen (bioaniztasuna, CO₂-aren xurgatzea, paisaia, etabar) balorazioan, alde batetik, eta NBen erabileragatik (aisialdia, adibidez) eratorritako ongizatearen neurtzean, bestetik, zentratu dira. Era honetan lortutako Balio ez-produktiboari Balio produktiboa (turismo, basogintza, etabarretik eratorritako errentak) gehitzen badiogu NBen Balio Ekonomiko Totala lortuko dugu. Alor honetan burututako ikerketa enpirikoak ugariak dira (ikus Nunes *et al.*, 2003:58).

NBen ebaluazio politikaren testuinguruan Ekonomia alorretik tradizionalki erabilitako tresna Kostu-Onura Analisia (KOA) dugu. NBen Balio ez-produktiboen balorazio ekonomikoa bitartez NBen onurak moneta-terminutan adierazi eta kostuekin alderatuko ditu. Onura eta kostu denak egungo moneta-terminutan adieraziko dira. Egungo balio garbiak zifra positiboa adierazten badu, naturgunea babestea efizientea litzateke ekonomi ikuspegitik. Ingurumen-onurak dira NBen onura nagusiak, nahiz eta hezkuntza- eta ikerketa-onurak ala naturguneetako inguruetan gertatzen den eragin sozioekonomiko positiboa ere kontsideratzen diren; kostuak, berriz, hiru atal nagusitan banatuko dira (Dixon eta Sherman, 1990): Kostu zuzenak (administrazio, kudeaketa eta mantentze-kostuak), Kostu ez-zuzenak (konpentsazio ekonomikoa NBetan ezarritako murrizpenak direla eta) eta Aukera kostua (babesaren bitartez beste jardura ekonomikoei uko egin daiteke eta).

Ingurumenaren balorazio ekonomikoa interesgarria izan daiteke ingurumen-sarraskia gertatzekotan, izan ere, kaltearen konpentsazio ekonomikorako bidea ematen du. NBen kasuan, Ingurumen-zerbitzuengatik Ordainketen politikarako lagungarria izan daiteke. Baditu, ordea, puntu ahul dexente NBen ebaluaziorako tresna gisa erabiltzen denean. Metodologi-ahuleziez gain, eskasien artean esanguratsuena balorazio ekonomikoa jasangarritasunarekin harremantzen dugunean azaltzen zaigu. KOA metodo konpentsatzailea da kostuak beste edozein onurengatik estaliak direlako unitate berean (moneta) neurtuak diren heinean. Honek *jasangarritasun ahularen* (kapital naturala kapital fisikoarengatik ordezkaturia izan daiteke) alde egiten du, baina ez *jasangarritasun indartsuaren* alde. Horrez gain, balio denak moneta-terminutara itzultzeak erabat murrizkorra ematen du erabakitze-arau gisa. Izan ere, dimentsio bakarreko erabakitze-araua honek ez du bat egiten jasangarritasunak, bere zentzurik zabalenean, dakarren dimentsio aniztasunarekin.

Naturgune Babestuak eta tokiko biztanleria

NBen kontzepzioak bilakaera sakona izan du bere sorburutik. Hasera baten naturguneak 'naturaren santutegi' gisa ziren babestuak beren balio naturalak eta estetikoak zirela medio. Denboraren poderioz, natur inguru 'gizatiartu'-aren ideia azaltzen da, zeinaren arabera tokiko

biztanleriak ezinbesteko papera jokatzeko duen ingurumenaren mantenu eta zaintzean. Izan ere, naturgune ugarietan tokiko biztanleriaren lurralde kudeaketa izan da ekologi balioak egoera aproposan mantentzearen arrazoia, eta hortaz, baita babestearen zio nagusia ere.

Alabaina, NBen izendapenak bertan buru daitezkeen jarduerak eta erabilerekin murriztapenak dakartzate. Gehienetan murriztapenok tokiko biztanleriak pairatzen ditu, izan ere, nekazal-iharduerekin, basogintzarekin, eraikuntzekin edota azpiegiturekin, etabarrekin dute zerikusia. Bestalde, egia da izendapenok baita onurak ere ekar litezketela tokiko biztanleriarentzat, oro har, landa-garapenera uztartutakoak. Onurok, besteak beste, turismotik eratorritakoak (nekazal-turismoa, tokiko produktuen salmenta, etabar), administrazio publikoek burututako zaintze-lanak edota ingurumenaren aldeko diru-laguntzen helburu izatea ditugu.

Zentzu honetan aipagarria da Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) Natura 2000 Sarearen ezarpenetan tokiko biztanleriak izan duen partaidetza-eza. Europar Batasunetik eratortzen den lege-prozesuak orain arte ez du aukera handiegirik utzi tokiko partaidetza sustatzeko. Halere, Natura 2000 bilakatuko diren naturguneen kudeaketa-planak ala kontserbazio neurriak ezartzearen dauden honetan, tokiko biztanleriak zer esan handia du beharko luke.

Naturgune Babestuen ebaluaziorako metodo integratzaile eta parte-hartzailea

Azaldu kontestuetan Ekonomiaz haratago doazen ebaluazio metodo integratzaile eta parte-hartzaileak abian jartzearen abantailak goraiatu behar dira. Horretarako metodologi aproposa Erizpide-anitzeko Ebaluazio Soziala dugu (Munda, 2004), zeina egoera konplexuetan eman daitezkeen ingurumen-gatazken ebaluazio tresna gisa azaltzen zaigun. Metodologia honek NBek gordetzen dituzten balio eta funtzio ugariak era egokian ebaluatzerako orduan ikuspegi integratzailea eta dimentsio anitzekoa kontsideratuko ditu. Metodologia honen babespean, jasagarritasunaren dimentsio ezberdinak uztartuko dira. Bestetik, ezin ahantzi ebaluazio prozesuetan tokiko biztanleriaren eta, oro har, naturguneetan interesak dituzten aktore sozial denen partaidetzaren garrantzia. Izan ere, partaidetza aktiboak tokiko biztanleriaren ardurak, aukerak eta itxaropenak isla ditzake. Honexek, bertan gerta daitezkeen gatazken ebaluazioa erraztuko du. Horrekin bat, naturgunearen kudeaketa eraginkorragoa burutzen lagunduko du eta baita efektu sozioekonomiko onuragarriagoak izatera ere. Azken finean, onura sozial handiagoa gauzatu egingo da bai tokiko eskala batean zein eskala garaia. Gainera, egungo honek momentu ezin hobea ematen du zeregin honi ekiteko. Izan ere, Natura 2000 Sarea ezartzeke dago Europako Herrialde gehienetan eta prozesu horretan bai ikuspegi integratzaileak zein inplikaturako aktore sozialak zer esan handia dute.

Zenbait erreferentzia bibliografiko:

Azqueta, D. (1996) *Gestión de Espacios Naturales. La Demanda de Servicios Recreativos*, Madril: McGraw-Hill.

Azqueta, D. (2002) *Introducción a la Economía Ambiental*, Madril: McGraw-Hill.

Ciani, A., Boggia, A. eta Marinozzi, G. (1993) "Metodologie di valutazione di alternative di parchi: il caso del Parco del Nera" *Genio Rurale*, 11. zbk., 46-54 orr..

Dixon, J.A. eta Sherman, P.B. (1990) *Economics of Protected Areas: A New Look at Benefits and Costs*. Washington, D.C.: Island Press.

Garrod, G. eta Willis, K.G. (1999) *Economic Valuation of the Environment: Methods and case studies*, Cheltenham: Edward Elgar.

Getzner, M., Spash, C.L. eta Stagl, S. (2005) *Alternatives for Environmental Valuation*. London: Routledge.

Hanley, N. eta Spash, C.L. (1993): *Cost-Benefit Analysis and the Environment*. Aldershot: Edward Elgar.

Munda, G. (1996) "Cost-benefit analysis in integrated environmental assessment: some methodological issues" *Ecological Economics*, 19. zbk., 157-168 orr..

Munda, G. (2004) "Social multi-criteria evaluation: Methodological foundations and operational consequences" *European Journal of Operational Research*, 158. zbk., 662-677 orr..

Nunes, P.A.L.D., van den Bergh, J.C.J.M. eta Nijkamp, P. (2003) *The Ecological Economics of Biodiversity. Methods and Policy Applications*. Cheltenham: Edward Elgar.

Strijker, D., Sijtsma, F.J. eta Wiersma, D. (2000) "Evaluation of nature conservation: An application to the Dutch Ecological Network" *Environmental and Resource Economics*, 16. zbk., 363-378 orr..